

คู่มือการดำเนินงานแปลงใหญ่ไม้ดอกไม้ประดับ

ประเทศไทยมีแหล่งผลิตไม้ดอกไม้ประดับกระจายทั่วทั้งประเทศ เป็นสินค้าที่สามารถส่งออกไปต่างประเทศ และขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในประเทศ สร้างรายได้ให้กับประเทศประมาณ 20,000 ล้านบาทต่อปี ซึ่งผลผลิตคุณภาพมีไม่เพียงพอกับความต้องการตลาด ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้ง ยังมีการนำเข้าไม้ดอกไม้ประดับเพิ่มขึ้น ภาครัฐ เกษตรกร ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เห็นความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาไม้ดอกไม้ประดับ ให้เป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศ โดยร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาและขับเคลื่อนการทำงานแบบบูรณาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบัน ได้ร่วมกันจัดทำแผนพัฒนากล้วยไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ พ.ศ. 2566 – 2570 โดยสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่คำนึงถึงการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว เพื่อสร้างรายได้ที่มั่นคงให้แก่เกษตรกร เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนมีความยั่งยืนด้านอาชีพ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง หลักการตลาดนำการผลิต และนำนวัตกรรม เทคโนโลยี มาปฏิรูปภาคการเกษตรสู่ยุคดิจิทัลมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนดังกล่าว กรมส่งเสริมการเกษตร ได้จัดแบ่งกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

- **กลุ่มที่มีศักยภาพการส่งออก** ได้แก่ กล้วยไม้ และไม้ประดับ เช่น ลิ้นมังกร ใฝ่กวนอิม สับปะรดสี โอโกลนีมา มอนสเตอรา โฮย่า เป็นต้น ส่งเสริมการผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพดี สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งเพิ่มความหลากหลายของชนิดสินค้า เพื่อเพิ่มมูลค่าการส่งออกให้สูงขึ้น

- **กลุ่มที่ผลิตเพื่อลดการนำเข้า** ได้แก่ ไม้ตัดดอก เช่น เบญจมาศ กุหลาบ ปทุมมา มาคาเรต คลัสเตอร์ ไม้ตัดดอกเมืองหนาวที่มีศักยภาพปลูกในประเทศไทย และไม้ตัดดอกเมืองร้อนอื่นๆ โดยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และพื้นที่ปลูกเพื่อทดแทนการนำเข้า พัฒนาศักยภาพและเผยแพร่การใช้ประโยชน์ไม้ตัดดอกเมืองร้อน

- **กลุ่มที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจภายในประเทศ** เป็นกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นไทย เช่น มะลิ ดาวเรือง รัก พุด บัว เป็นต้น โดยเพิ่มปริมาณผลผลิตให้สอดคล้องกับช่วงเวลาที่ตลาดต้องการ รวมทั้งเพิ่มมูลค่าผลผลิต

ด้วยการวางกลไกขับเคลื่อนงานพัฒนาไม้ดอกไม้ประดับ โดยอาศัยการบูรณาการการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ร่วมสนับสนุนและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง การเชื่อมโยงเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อเพิ่มปริมาณและคุณภาพผลผลิต ตลอดจนเพิ่มมูลค่าผลผลิตและรายได้ให้เกษตรกร

กิจกรรม ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน แปลงใหญ่ ปี 2567 แปลงปีที่ 1

1) จัดเวทีวิเคราะห์ จัดทำแผนและเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่มตามการบริหารจัดการรูปแบบแปลงใหญ่ใน 5 ด้าน ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐาน GAP การบริหารจัดการ และการตลาด ติดตามและจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานแปลงใหญ่บันทึกในระบบ Co-farm.doae.go.th และประเมินผลจัดเก็บข้อมูล ผลการดำเนินงานของกลุ่มในประเด็นต่างๆ 5 ด้าน

2) การถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรและบริหารจัดการ (เน้นด้านการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรสู่ Smart Farmer และความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร/องค์กร/วิสาหกิจชุมชน การตลาดและเชื่อมโยง)

2.1) ถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น การจัดเวทีการถ่ายทอดความรู้ การศึกษาดูงาน การพบปะแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม เป็นต้น

2.2) การสนับสนุนการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน โดยใช้แนวทางการพัฒนา Smart Group ของกรมส่งเสริมการเกษตร

2.3) ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรด้านการตลาดและเชื่อมโยงการตลาด

3) ส่งเสริมการจัดทำแปลงเรียนรู้เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิต เช่น การผลิตไม้ดอกตามแนวทาง GAP การปลูกต้นพันธุ์เบญจมาศปลอดโรค การปลูกเตยหอมเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง หรืออื่นๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการกลุ่มและพื้นที่

แปลงใหญ่ ปี 2566 แปลงปีที่ 2

ดำเนินการในแนวทางเดียวกันกับแปลงปี 2565 โดยกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนประกอบด้วย

1) การวิเคราะห์จัดทำแผนและปรับปรุงข้อมูล

2) การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกรเพื่อเพิ่มคุณภาพผลผลิตไม้ดอกไม้ประดับ เช่น การใช้เทคโนโลยีการใช้น้ำด้วยพลังงานโซลาร์เซลล์ การวางแผนการผลิตไม้ดอกไม้ประดับให้สอดคล้องกับช่วงเวลาที่ตลาดต้องการ การนำสารชีวภัณฑ์ทดแทนการใช้สารเคมี การผลิตดูแลไม้ประดับให้ต้นสวยงามและสม่ำเสมอ (พันธุ์สภาพแวดล้อม แสง ธาตุอาหาร น้ำ การตัดแต่ง ฯลฯ) หรืออื่นๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการกลุ่มและพื้นที่

3) เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร/สนับสนุนปัจจัย/วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ เช่น การผลิตชาจากดอกไม้ การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผ่านระบบสารสนเทศ หรืออื่นๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการกลุ่มและพื้นที่

แปลงใหญ่ ปี 2565 แปลงปีที่ 3

1) การวิเคราะห์จัดทำแผนรายแปลง แผนธุรกิจ ปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานแปลงใหญ่ ติดตาม และประเมินผล และจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานของกลุ่มในประเด็นต่างๆ ด้วยการจัดเวทีเพื่อทบทวนและปรับปรุงเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และนำข้อมูลมาบันทึกในระบบ Co-farm.doae.go.th โดยใช้ข้อมูลแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 5 ด้าน

2) การบริหารจัดการการถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร (เน้นการพัฒนาคุณภาพไม้ดอกไม้ประดับ การเชื่อมโยงการตลาด และการบริหารจัดการกลุ่ม) สนับสนุนการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการร่วมกันทั้งการผลิตและจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน โดยใช้แนวทางการพัฒนา Smart Group ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร เช่น การจัดการศัตรูพืช การจัดการดินและปุ๋ย การจัดอาชีพเสริม เป็นต้น รวมทั้งกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (หน่วยงานอื่นๆ ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หรือกระทรวงอื่นๆ และภาคเอกชน) ควรมีการบูรณาการจัดทำหลักสูตรการจัดทำแผนธุรกิจ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน หรือสินเชื่อต่างๆ ได้

3) การเพิ่มมูลค่าสินค้าไม้ดอกไม้ประดับ เช่น การทำเป็นชาดอกไม้ การจัดทำสวนถาด สวนขวด สวนโหลแก้ว หรือผลิตไม้ประดับในลักษณะไม้แขวน ไม้ตัด การทำกระเช้าไม้ดอกไม้ประดับ การทำดอกไม้อบแห้ง ในภาชนะ การทำบุหงา การทำอาหารจากดอกไม้ หรืออื่นๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการกลุ่มและพื้นที่

สำหรับไม้ดอกไม้ประดับอื่นๆ เน้นการพิจารณาทำแปลงจากพื้นที่ที่เหมาะสม การใช้พันธุ์ดี การมีโรงเรือนที่เหมาะสม การปฏิบัติดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

2. แปลงใหญ่ปี 2563 แปลงปีที่ 3

1) การจัดเวทีวิเคราะห์จัดทำแผนรายแปลง จัดทำแผนธุรกิจ และปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานแปลงใหญ่ ประเมินผลและจัดเก็บข้อมูลผลการดำเนินงานของกลุ่มในประเด็นต่างๆ เช่น ผลผลิตที่ได้ ต้นทุนการผลิต คุณภาพมาตรฐาน การตลาด เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ประกอบการวิเคราะห์ รวมทั้งทบทวนและปรับปรุงเป้าหมายการพัฒนาของกลุ่ม ตลอดจนการบันทึกข้อมูลในระบบ Co-farm.doae.go.th โดยสมาชิกสามารถปรับเปลี่ยน หรือเพิ่มจำนวนได้ โดยไม่กระทบต่อจำนวนสมาชิกขั้นต่ำ 30 ราย หรือมีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่า 300 ไร่

2) การถ่ายทอดความรู้ให้เกษตรกร (เน้นการบริหารจัดการกลุ่ม การเชื่อมโยงการตลาดด้วยตนเอง) โดยการถ่ายทอดความรู้มีวัตถุประสงค์เน้นให้เกษตรกรมีระบบการบริหารจัดการกลุ่มที่ดี การเชื่อมโยงการตลาด เป็นการสนับสนุนการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน ร่วมกันผลิต และร่วมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน โดยใช้แนวทางการพัฒนา Smart Group ของกรมส่งเสริมการเกษตร และต้องมีการบูรณาการจัดทำหลักสูตรการจัดทำแผนธุรกิจ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กลุ่มสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน หรือสินเชื่อต่าง ๆ

3) การเพิ่มมูลค่าสินค้าไม้ดอกไม้ประดับ เป็นการสนับสนุนเกษตรกรทั้งด้านองค์ความรู้และวัสดุสำหรับการพัฒนาคุณภาพผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าของไม้ดอกไม้ประดับ เช่น การผลิตไม้ดอกไม้ประดับนอกฤดู การคัดและพัฒนาคุณภาพเกรดสินค้า การแปรรูปไม้ดอกไม้ประดับ การทำดอกไม้อบแห้งในภาชนะ การทำบุหงา การทำดอกไม้แห้งเพื่อการประดับ เป็นต้น โดยสนับสนุนให้เกษตรกรมีการผลิตสินค้าให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพตรงตามความต้องการตลาด เป็นที่ยอมรับ สามารถจำหน่ายได้ รวมถึงการพัฒนาพื้นที่ปลูกไม้ดอกไม้ประดับสู่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรก็ได้ นอกจากนี้ ในแปลงที่มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับหลายชนิด ควรพิจารณาให้ความรู้ในเรื่องการจัดทำสวนถาด สวนขวด สวนโหลแก้ว หรือผลิตไม้ประดับในลักษณะไม้แขวน ไม้ตัด (กรณีที่พรรณไม้นั้นสามารถผลิตเป็นไม้ตัดได้ เช่น พืชตระกูลโมก ข่อย ตะโก ไทรเกาหลี หรืออื่นๆ เป็นต้น) ทั้งนี้ ควรศึกษาสภาพแนวโน้มความต้องการในพื้นที่ด้วย สำหรับในแปลงที่มีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพียงชนิดหรือ 2-3 ชนิด ควรศึกษาตลาดและทดลองนำพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับประเภทอื่นเข้ามาปลูกในพื้นที่ เพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้บริโภค

4) การจัดทำแปลงต้นแบบไม้ดอกไม้ประดับ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาดูงานพร้อมถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ เช่น ว่างาช้าง จัดทำแปลงต้นแบบด้านการผลิตให้มีคุณภาพและการสร้างมูลค่าเนื่องจากลักษณะต้นที่มีเอกลักษณ์ ดาวเรืองจัดทำแปลงเพิ่มผลผลิต และการแปรรูปการทำชา มะลิจัดทำแปลงต้นแบบการผลิตการใช้สารเคมี และการผลิตมะลินอกฤดู หยูสำนามจัดทำแปลงต้นแบบการปรับปรุงหยูสำนาม สำหรับไม้ประดับอื่นๆ เน้น การพิจารณาทำแปลงจากพื้นที่ที่เหมาะสม การใช้พันธุ์ดี การมีโรงเรือนที่เหมาะสม การปฏิบัติดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

หน่วยงานรับผิดชอบส่วนกลาง

กลุ่มส่งเสริมไม้ดอกไม้ประดับ

โทรศัพท์ 02 579 1501, 02 579 9549

สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร

โทรสาร 02 579 1501

กรมส่งเสริมการเกษตร

E-mail : agriman52@doae.go.th